

УДК 069.5:39(477.82)

**ДІЯЛЬНІСТЬ ЕТНОГРАФІЧНОГО ВІДДІЛУ
ВОЛИНСЬКОГО МУЗЕЮ У 1929–1939 РР.****ACTIVITIES OF THE ETHNOGRAPHIC
DEPARTMENT OF THE VOLYN MUSEUM
IN 1929–1939**

Мірошниченко–Гусак Л. А.,
аспірантка, Східноєвропейський
національний університет ім. Лесі Українки
(Луцьк, Україна), e-mail: Lyudmilamh@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3515-6481>

Miroshnichenko–Gusak L. A.,
postgraduate student, Lesia Ukrainka Eastern
European National University (Lutsk, Ukraine),
e-mail: Lyudmilamh@ukr.net, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-3515-6481>

Розкрито один з етапів становлення відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею, що припав на період польської окупації західноукраїнських земель Другою Річчю Посполитою. Подано характеристику різних напрямів роботи відділу, зокрема, науково-дослідної, фондової, експозиційної. Звернуто увагу на роль етнографів О. Прусевича та О. Яворчака у формуванні збірки музею та розбудові відділу. Визначено шляхи комплектування етнографічної колекції та охарактеризовано її предметний склад, який становить важливе джерело вивчення культури та побуту населення Волині й Західного Полісся.

Ключові слова: музей, колекція, відділ етнографії, етнографічні пам'ятки.

The article reveals one of the stages of formation of Ethnography and Folk Crafts Department of Volyn Regional Museum, which dates from the period of the Polish occupation of the West Ukrainian lands by the Second Rzecz Pospolita. The description of different directions of the department's work, in particular, research, stock, and exhibit, is presented. The attention was paid to the role of the ethnographers Prusevich O. and Yavorchak O. in the formation of the museum collection and the development of the department. The ways of completing the ethnographic collection are determined, and its substantive composition is described. The part of the collection is preserved and has become an important source of studying the culture and everyday life of the population of Volyn and Western Polissya.

Keywords: museum, collection, Ethnography Department, ethnographic monuments.

Постановка проблеми. У 1920–х – 1930–х рр. на західноукраїнських землях відбувалися становлення та розвиток етнографічного музейництва. Означений процес охопив також регіональні музеї краєзнавчого профілю, мережа яких тоді активно зростала. Більшість з них у своїй структурі мали етнографічні відділи. До таких належить і Волинський краєзнавчий музей (початкова назва – Волинський музей), створений 1929 р. у м. Луцьку. Діяльність музею здійснювалася у чотирьох напрямках: археологічному, природничому, історико-мистецькому й етнографічному; відповідно й структура закладу складалася з таких відділів. Розкриття діяльності етнографічного відділу доповнить історію Волинського краєзнавчого музею в період його становлення та стане підґрунтям для дослідження особливостей розбудови етнографічного музейництва на теренах Волині.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Загальний аналіз етнографічних музеїв та відділів подано у монографії Г. Скрипник [25]. Зокрема, автор проаналізувала історію формування етнографічних колекцій, розкрила основні

етапи становлення музеїв України означеного профілю, визначила особливості та тенденції їх розвитку. Різні аспекти функціонування національної музейної справи у ХХ ст., в тому числі й на західноукраїнських землях, розглянуто у дослідженні Р. Маньковської [16].

Польський період (1929–1939 рр.) історії Волинського краєзнавчого музею частково розкритий у публікаціях Є. Ковальчук [12; 13; 14; 15]. Зокрема дослідницею визначено етапи формування фонду сакрального мистецтва, охарактеризовано експедиції музею, як однієї з форм науково-фондової роботи, окреслено історію музейної експозиції. У розвідці А. Силюка [24] висвітлено формування колекції Волинського краєзнавчого музею. Н. Пушкар та І. Несторук звернулися до питань функціонування музею у різні етапи його становлення [23]. Передумови та етапи становлення Волинського краєзнавчого музею висвітлено у дослідженнях Д. Зінька [9; 10]. Проте, варто зауважити, що етнографічна тематика у зазначених працях згадується фрагментарно.

Детальніша інформація з цієї теми міститься у наукових працях співробітників відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею. Так, О. Ошуркевич [20; 22] одним з перших зацікавився вивченням етнографічного напрямку роботи музею й підготував розвідку про етнографу О. Прусевича – першого директора закладу. Н. Гатальська [6] опублікувала матеріали про колекцію вишитих взірців, яка була сформована у 1930–х рр. Л. Мірошниченко–Гусак [17; 18] на основі аналізу інвентарної книги розкрила питання формування музейної колекції писанок, яка була частиною експозиції Волинського музею впродовж 1930–х – початку 1940–х рр. Ґрунтовне дослідження, що стосується висвітлення предметного складу етнографічної колекції музею у міжвоєнний період, здійснене А. Дмитренко [7].

Формування цілей статті. Історія Волинського краєзнавчого музею буде неповною без врахування етнографічного напрямку його роботи. Тому метою дослідження є розкриття діяльності етнографічного відділу Волинського краєзнавчого музею впродовж 1929–1939 рр. відповідно до цього визначено наступні завдання: охарактеризувати основні форми роботи, а саме: комплектування етнографічної збірки, побудову експозиції, здійснення наукових досліджень та їх вплив на етнографічний напрям роботи музею в наступні роки його діяльності, ін.

Виклад основного матеріалу. Створення та функціонування перших десяти років Волинського музею у Луцьку проходили в умовах включення західноукраїнських земель до складу Другої Речі Посполитої. Початково установа перебувала під опікою волинського відділення польського Товариства краєзнавців і охорони пам'яток старовини. У 1935 р. музей передано в підпорядкування іншої організації – Волинського товариства приятелів наук. Зазначені наукові товариства стали інструментом впровадження в українських землях політики польської влади, що

відобразилось й на роботі Волинського музею. Зокрема, науковими співробітниками здебільшого були етнічні поляки, що впливало на характер наукових досліджень. У музейній документації, що велася польською мовою, на означення етнографічних пам'яток української культури найчастіше використовувався загальний термін «*ludowy*» (народний) [1].

Початок історії Волинського краєзнавчого музею та етнографічного відділу зокрема тісно пов'язаний з іменем етнографа, краєзнавця, музеолога, бібліографа, уродженця Поділля О. Прусевича. З 1921 р. він проживав у Луцьку й працював на посаді інспектора кустарних промислів Волині, добре орієнтувався в розвитку ремесел і промислів, був обізнаний з народною культурою краю, мав досвід роботи головного охоронця фондів єпархіяльного давньохрамища м. Кам'янець-Подільський. О. Прусевич – автор багатьох етнографічних досліджень, розробник програм зі збору інформації про писанки, вишивку, гончарство. Він активно долучився до організації та проведення Волинської промислово-сільськогосподарської виставки у вересні 1928 р. в Луцьку, що послужила основою для створення Волинського музею. За рішенням Товариства краєзнавців і охорони пам'яток старовини О. Прусевича призначили керівником музею з одночасним виконанням обов'язків кустоша (хранителя) [19]. З метою поповнення етнографічної збірки він налагодив контакти з органами місцевого управління, щодо збору та передачі до закладу писанок, вишивок й інших зразків народної культури. О. Прусевич був автором першої етнографічної експозиції музею й до 1932 р. опікувався роботою етнографічного відділу. Хто став його наступником – поки що не з'ясовано. Однак відомо, що у 1935–1939 рр. етнографічний відділ очолював О. Яворчак – професор державної польської гімназії імені Т. Костюшка в Луцьку, який 1933 р. у львівському університеті здобув вчене звання доктора філософії в галузі етнографії та етнології. Впродовж квітня 1933 – березня 1934 рр. О. Яворчак працював на посаді асистента Етнологічного інституту цього університету під керівництвом відомого польського дослідника А. Фішера [27, с. 102]. У Луцьку О. Яворчак продовжив етнографічні дослідження, поповнював музейну збірку пам'ятками народної культури, дбав про їх збереження.

О. Прусевич і О. Яворчак доклали чимало зусиль у розбудову етнографічного відділу Волинського музею. Так, впродовж 1929–1939 рр. ними проводилась робота у різних напрямках, серед яких особливого значення надавалося комплектуванню музейної збірки.

Етнографічна колекція Волинського музею поповнювалася різними шляхами. Основним була планомірна закупівля. Велася вона на кошти, що виділяли товариства, під опікою яких перебував музей [29]. Значну кількість цінних пам'яток народної культури придбано для музею О. Прусевичем, А. Яворчаком, З. Леським та іншими співробітниками закладу. До фондової

збірки надходили також пам'ятки, від приватних осіб та організацій. Так, в обліковій документації зафіксовано закупівлю етнографічних предметів І. Войцехівським, Г. Краєвським, Волинською земською управою, Луцькою земельною управою тощо [1]. Перші етнографічні пам'ятки були придбані в Любомльського комітету промислово-сільськогосподарської виставки 1928 р. Серед них був комплекс вбрання нареченої з вінком, який походить із с. Піща, нині Шацького району Волинської області. Низку предметів закуплено в крамниці народних виробів, що функціонувала у Луцьку. Однак, значно частіше предмети купувалися в приватних осіб. Зокрема, в майстрів-гончарів; К. Вінцюка, Ф. Стаднюка з Кульчина, П. Корженевського з Острога, В. Мороза та М. Лазарука з Рокити, М. Марченка з Кременця, був придбаний глиняний посуд різних типологічних груп [1].

Чимало речей для Волинського музею в Луцьку куплено на Волинських і Рівненських торгах та ярмарках. Так, у 1933–1934 рр. на базарі в Кременці було придбано 30 предметів народно-побутової культури. Завдяки аналогічним закупівлям у 1934 р. надійшло ще 13 виробів народних майстрів [1; 7, с. 60].

Іншим шляхом поповнення етнографічної колекції були дарування. Впродовж 1935–1937 рр. музею передано від 137 меценатів 864 предметів, з яких частина (476 од.) потрапила до етнографічного відділу. Серед приватних осіб згадуються: пан Бірар з Маневич, від якого надійшло 44 зразки народної вишивки та кілька дерев'яних начинь, К. Вінцюк з Кульчина, що подарував 20 керамічних виробів, Л. Войцехівський офірував традиційні сорочки й головні убори, що походять з Кусниць та Піщі Любомльського повіту, пані Годлевська подарувала сорочку з Моквина гміни Березани тощо [29, с. 50–51].

Надходили предмети до музею і як дарунки від різних організацій, зокрема від гмінних управ (писанки), краєзнавчого гуртка польської гімназії імені Т. Костюшка (вишитий рушник), союзу Луцьких скаутів (мисочки з Кременця) та ін. У музейний фонд також потрапляли предмети, вилучені внаслідок певних правопорушень, як, наприклад, рибальські пристосування, конфісковані поліцією у жителя с. Полонка Луцького повіту [29, с. 20–21].

Етнографічна колекція Волинського музею поповнювалася насамперед завдяки проведенню планомірного збору пам'яток народної культури. Цілеспрямований характер носило формування колекції писанок, для їх збору працівники музею здійснювали виїзди у період Великодніх свят [29, с. 21]. Збирали писанки і через гміни та гмінні управи. Лише у 1931 р. до фондів надійшло 106 писанок з Кременецького, Володимирського та Горохівського повітів Волинського воєводства [3].

Значну увагу музейні етнографи надавали формуванню наступних типологічних груп: 1) народне вбрання (81 од.): сорочки, спідниці, фартухи, очіпки, намітки, хустки, шапка-магерка, свити, сукман; 2) тканин (23 од.): килими, рушники,

виткані сувої полотна для пошиття фартухів, спідниць; 3) взірці вишивок (208 од.) [1] тощо, з різних повітів Волинського воєводства. Зокрема, взірці вишитих орнаментів були спеціально виконані місцевими майстринями на замовлення музею [6].

Ретельно здійснювалося комплектування етнографічної колекції гончарними виробами. Для цього організовувалися виїзди музейних працівників на ярмарки народних майстрів, виставки, проводилася закупівля у спеціалізованих магазинах, налагоджувалася співпраця з гончарними осередками тощо. Збір цієї групи пам'яток проходив з одночасним проведенням досліджень на тему народної кераміки Волині [29, с. 19–21].

До музейної етнографічної колекції, крім означених груп, надійшло чимало й інших пам'яток традиційно-побутової культури українців: шкіряне лазиво і олійниця, соха і ярмо, ліра, ткацький верстат, гребені для чесання льону і вовни, верша, ості, порохівниці та ін. Не значною кількістю в колекції представлені предмети народного мистецтва й побуту чехів, євреїв.

Крім речового фонду, музейні працівники активно збирали й фотоілюстративні матеріали, зокрема, під час наукових досліджень північної та західної частини Волині. Велику кількість фотографій етнографічного характеру передав Волинському музею Ю. Неч – історик, бібліотекар, редактор краснавчого щомісячника «Волинська земля» («Ziemia Wołyńska») [8, с. 62].

Пам'ятки етнографічної колекції Волинського музею походили з усіх повітів Волинського воєводства, однак їх кількісне представлення було досить нерівномірним: Горохівський – 1 од., Володимирський – 3 од., Дубенський – 9 од., Рівненський – 15 од., Костопільський – 32 од., Любомльський – 46 од., Сарненський – 54 од., Луцький – 70 од., Здолбунівський – 89 од., Кременецький – 201 од., Ковельський – 250 од. [7, с. 59–60].

Велася у Волинському музеї й фондова робота. Пам'ятки музейного значення опрацьовувалися і вносилися в облікову документацію. Кожному предмету присвоювали номер і реєстрували в інвентарній книзі відповідного відділу. Книга етнографічного відділу заповнювалася, ймовірно, у 1937–1938 рр. [7, с. 58]. До того первинний облік пам'яток здійснювався за допомогою карток, відомості з яких згодом переносилися у інвентарну книгу. Матеріали, що надходили до відділу етнографії, маркувалися літерою «е». Невеликі бірки з номером кріпилися до самого предмета або номер прописувався безпосередньо на предмет чорнилом.

Значна частина етнографічних пам'яток з музейної збірки виставлялася для огляду у виставкових залах, інша – зберігалася складеною в коробках і шафах. Окремого фондосховища музей не мав, тому виникали певні труднощі із забезпеченням належних умов для збереження пам'яток. У розпорядженні музею перебувало невелике приміщення реставраційної майстерні. У ньому розташовувалися згруповані за алфавітним і географічним принципах наукові матеріали

з археології й етнографії, «законсервовані, інвентаризовані й приготовані до опрацювання фахівцями» [29, с. 52–53].

У перші роки становлення Волинського музею значна увага надавалася дослідженням з профільних дисциплін, зокрема, й етнографії. О. Прусевич продовжив вивчати розвиток промислів і ремесел. О. Яворчак проводив дослідження польського осадництва в Любомльському повіті, поширення різних видів пряслиць, культуру й побут національних меншин. Активно досліджувалася музейними працівниками народна кераміка.

Збірка Волинського музею стала об'єктом досліджень низки поважних науковців того часу. Зокрема, етнографічні матеріали опрацьовували такі відомі постаті як К. Мошинський (1887–1959) – польський етнограф, славіст, професор Ягеллонського (1926–1959) і Віленського (1935–1939) університетів, Є. Франковські (1884–1962) – польський археолог, етнолог, етнограф, музеолог, який у 1921–1939 рр. виконував обов'язки директора Етнографічного музею у Варшаві та інші [29, с. 52–53].

У Волинському музеї впродовж травня–жовтня 1938 р. проходив практику Г. Мушинський, який тоді навчався на гуманітарному факультеті Львівського університету. На Волині він зібрав цінні польові матеріали, частина з яких була опублікована, зокрема у статті «Етнографічні записи зі села Лука. Поховальні звичаї» [26, с. 174].

Серед важливих напрямів роботи етнографічного відділу Волинського музею була й експозиційно-виставкова робота. Більша частина етнографічної колекції демонструвалася в експозиції. Щоправда, розміри виставкових площ змінювалися в залежності від приміщення, де у ті чи інші роки розташовувався сам Волинський музей. Спочатку етнографічні матеріали експонувалися в одній великій виставковій залі, у якій демонструвалися килими, народне вбрання, зразки вишивки, предмети побуту [28, с. 6]. Структура музейної експозиції поступово удосконалювалася. Після переїзду закладу в нове приміщення етнографічні матеріали розташували у двох залах, де були представлені предмети ткацтва, вишивки, рільництва, рибальства, гончарні вироби, писанки [21, с. 5]. Збереглося кілька світлин, за допомогою яких можна візуалізувати певні елементи експозиції та класифікувати її як колекційний показ [2; 4].

Варто зауважити, що у польській пресі часто з'являлися повідомлення про Волинський музей у Луцьку, де подавалися відомості про його пам'ятки, в тому числі й етнографічні. Ця інформація мала на меті не лише ознайомити читачів з культурною спадщиною регіону, роботою закладу, а й популяризувати екскурсійні маршрути, сприяти розвитку туризму [5].

Висновки. Етнографічний відділ Волинського музею у 1929–1939 рр. працював над комплектуванням колекції пам'яток матеріальної культури, здійснював науково-дослідну, фондову роботу, налагоджував комунікацію з громадськістю через експозицію та повідомлення у пресі, співпрацював

з різними науковими установами та громадськими організаціями. Одним з найбільших досягнень того часу стало формування етнографічної колекції шляхами закупівлі, дарувань, експедиційних досліджень, спеціальних замовлень та випадкових знахідок, ін. Частина колекції збереглась до сьогодні й входить до різних фондів груп Волинського краєзнавчого музею. На роботу установи й етнографічного відділу зокрема мали вплив такі фактори, як недостатня кількість штату для здійснення усіх напрямів музейної роботи, незначний обсяг фінансування, відсутність власного приміщення. Працівники етнографічного відділу не здійснювали комплексного дослідження усіх елементів народної культури українців, що було характерно для діяльності польських наукових товариств, у підпорядкуванні яких тоді перебував музей [11]. Проте, уже з перших років діяльності Волинський музей зарекомендував себе фаховою науковою установою. Важливу роль у цьому відіграли музейні працівники, зокрема, етнографи О. Прусевич та О. Яворчак.

Висвітлені у дослідженні матеріали розкривають один з етапів становлення відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею, доповнюють історію закладу у перше десятиліття його функціонування. Вони дають можливість прослідкувати шляхи комплектування етнографічної колекції та її предметний склад, що є важливим для подальшої ідентифікації низки пам'яток матеріальної культури, які були переобліковані й нині входять до музейної колекції. Подані у статті відомості стануть у нагоді для дослідників музейної справи Волині у міжвоєнний період.

Список використаних джерел

1. *Волинський краєзнавчий музей*. Muzeum inwentarz działu etnograficznego. Т. VI. 172 с.
2. *Волинський краєзнавчий музей*. ДМ – 29013, Фото ч/б. Фрагмент етнографічної експозиції. 1930–і рр.
3. *Волинський краєзнавчий музей*. ДМ – 44412, Ксерокопія статті Przegląd Muzealny. 1931 г. 1с.
4. *Волинський краєзнавчий музей*. ДМ – 67370, Фото ч/б. Волинський музей в Луцьку. Етнографічний відділ. 1938 р.
5. *Волинський краєзнавчий музей*. КДФ – 24186, Вирізка з газети Kurier Literacko–Naukowy. 1934, №16, с.6.
6. Гатальська, Н., 2003. 'Колекція взірців народної вишивки початку ХХ ст. з Ковельського повіту у фондах Волинського краєзнавчого музею (до питання каталогізації)', *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині*: Матеріали XII Всеукраїнської наукової історико–краєзнавчої конференції, присвяченої 12–й річниці Незалежності України і 485–й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. У 2–х частинах. Ч.2, Луцьк: «Надстир'я», с.87.
7. Дмитренко, А., 2004. 'Етнографічна колекція Волинського музею у міжвоєнний період', *Волинський музей: історія і сучасність*, Вип.3. Матеріали III Всеукраїнської науково–практичної конференції, 18–19 травня, 2004, Луцьк, с.58–61.
8. Дмитрук, В., 1999. 'Вибрані часом (Краєзнавці Волині 20–30 рр. ХХ ст.)', *Волинський музей. Історія і сучасність*, Вип. II, Луцьк, с.62.
9. Зінько, Д., 2012. 'Віхи історії музейної справи на Волині та основні засади відкриття Волинського краєзнавчого музею (1917–1939 рр.)', *Волинський музейний вісник: Музей у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель*. Вип.4; уклад.: А. Силук, С. Ковальчук, Луцьк, с.167–170.
10. Зінько, Д., 2015. 'Культурно–історичні передумови та етапи становлення Волинського музею у м. Луцьку', *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, Вип.24. Серія: Історичні науки, с.49–53.
11. Кінд–Войтюк, Н., 2009. 'Музейна політика Другої Речі Посполитої у Волинському воєводстві у 1920–х – 1930–х роках', *Волинський музей. Історія і сучасність*: Матеріали 4 Всеукраїнської науково–практичної конференції, присвяченої 80–річчю Волинського краєзнавчого музею та 60–річчю Колодяженського літературно–меморіального музею Лесі Українки, 19–30 травня, Вип.4, 2009, Луцьк, с.17–21.
12. Ковальчук, С., 2004. 'Наукові експедиції Волинського краєзнавчого музею (1929–2003 рр.)', *Волинський музей: історія і сучасність*, Вип.3, Матеріали III Всеукраїнської науково–практичної конференції, 18–19 травня, 2004, Луцьк, с.149–152.
13. Ковальчук, С., 2009. 'Фонд сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї: етапи формування (1929–2009 роки)', *Праці Центру пам'яткознавства*, Вип.16, с.118–130.
14. Ковальчук, С., 2014. 'Волинський краєзнавчий музей. До історії музейної експозиції', *Волинський музей. Історія і сучасність*, Вип.5. Матеріали V Всеукраїнської наукової історико–краєзнавчої конференції, присвяченої 23–й річниці Незалежності України та 85–й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, 16 травня, 2014, уклад. А. Силук, Луцьк, с.250–255.
15. Ковальчук, С., 2014. 'Польський період історії Волинського краєзнавчого музею (1929–1939 роки)', *Праці Центру пам'яткознавства*, Вип.25, Київ, с.108–118.
16. Маньковська, Р., 2016. 'Музеї України у суспільно–історичних викликах ХХ – початку ХХІ століть', Львів: «Простір–М», 408 с.
17. Мірошниченко–Гусак, Л., 2005. 'Колекція писанок Волинського краєзнавчого музею', *Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність*, Вип.15. Матеріали Другої Волинської обласної науково–етнографічної конференції, 12–13 травня, 2005, Луцьк, с.55–56.
18. Мірошниченко–Гусак, Л., 2006. 'Інвентарна книга Волинського музею у Луцьку як джерело до вивчення писанкарства на Волині', *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею*, Вип. XIV, Матеріали наукової конференції, присвяченої 120–річчю музейної справи на Рівненщині, Рівне, с.242–243.
19. Оліпер, С., 2014. 'Дослідник історії та етнології Правобережної і Західної України Олександр Прусевич', *Питання історії України*, Т.17, с.204–207.
20. Ошуркевич, О., 1993. 'Етнографія Волинського музею у Луцьку (1929–1939 рр.)', *Тези наукової конференції до 100–річчя Волинського єпархіального давньосховища*, 18–20 травня, 1993, Житомир, с.41–42.
21. Ошуркевич, О., 1997. 'З історії Волинського краєзнавчого музею', *Волинський музей. Історія і сучасність*, Тези та матеріали I науково–практичної конференції, присвяченої 65–річчю Волинського краєзнавчого музею та 45–річчю Колодяженського літературно–меморіального музею Лесі Українки, 16–17 червня, 1994, Луцьк: «Ініціал» с.5–7.
22. Ошуркевич, О., 1997. 'Олександр Прусевич – музеолог, дослідник народного мистецтва на Волині', *Волинський музей. Історія і сучасність*. Тези та матеріали I науково–практичної конференції, присвяченої 65–річчю Волинського краєзнавчого музею та 45–річчю Колодяженського літературно–меморіального музею Лесі Українки, 16–17 червня, 1994, Луцьк: «Ініціал», с.8–9.
23. Пушкар, Н. та Несторук, І., 2014. 'П'ять етапів музейної історії: колекції, хранителі, будинки', *Волинський музей. Історія і сучасність*, Вип.5, Матеріали V Всеукраїнської наукової історико–краєзнавчої конференції, присвяченої 23–й річниці Незалежності України та 85–й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, 16 травня, 2014, уклад. А. Силук, Луцьк, с.168–185.
24. Силук, А., 1999. 'Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції', *Волинський музей. Історія і сучасність*, Вип. II, Луцьк, с.6–10.
25. Скрипник, Г., 1989. 'Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток'. АН УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського, Київ: «Наука думка», 304 с.

26. Тарнавський, Р., 2014. 'Етнологічний інститут Львівського університету: формування колективу та напрямів діяльності (1924–1939)', *Вісник Львівського університету*, Серія історична, Вип.50, Львів, с.158–179.

27. Тарнавський, Р., 2016. 'Докторанти з етнографії та етнології у Львівському університеті (1930–ті роки)', *Вісник Маріупольського державного університету*, Серія: Історія. Політологія, Вип.17, с.99–106.

28. 1929. 'Муzeum Wołyńskie', *Ziemia Wołyńska*, №27(57), Łuck s.6–7.

29. 1938. 'Sprawozdanie z działalności Wołyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za lata 1935–1937', Łuck, 53 s.

References

1. *Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej*. Muzeum inwentarz działu etnograficznego. T. VI. 172 s.

2. *Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej*. DM – 29013, Foto ch/b. Fragment etnografichnoi' ekspozycji'. 1930–i rr.

3. *Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej*. DM – 44412, Kserokopija staty Przegľad Muzealny. 1931 r. 1s.

4. *Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej*. DM – 67370, Foto ch/b. Volyns'kyj muzej v Luc'ku. Etnografichnyj viddil. 1938 r.

5. *Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej*. KDF – 24186, Vyrizka z gazety Kurier Literacko–Naukowy. 1934, №16, s.6.

6. Gatal's'ka, N., 2003. 'Kolekcija vzirciv narodnoi' vyshyvky pochatu XX st. z Kovel's'kogo povitu u fondah Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (do pytannja katalogizacii)' (Collection of folk embroidery models beginning of the twentieth century. from the Kovel district in the funds of the Volyn Regional Museum (to the cataloging issue)), *Mynule i suchasne Volyni ta Polissja: Kovel' i kovel'chany v istorii' Ukrainy ta Volyni*: Materialy XII vseukrai'ns'koi' naukovo'i' istoriko–krajeznavchoi' konferencii', prysvjacheno'i' 12–j richnyci Nezalezhnosti Ukrainy i 485–j richnyci nadannja Kovelju Magdeburz'kogo prava. U 2–h chastynah. Ch.2, Luc'k: «Nadstyr'ja», s.87.

7. Dmytrenko, A., 2004. 'Etnografichna kolekcija Volyns'kogo muzeju u mizhvojenyj period (Ethnographic collection of the Volyn Museum in the interwar period)', *Volyns'kyj muzej: istorija i suchasnist'*, Vyp.3. Materialy III vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii', 18–19 travnja, 2004, Luc'k, s.58–61.

8. Dmytruk, V., 1999. 'Vybrani chasom (Krajeznavci Volyni 20–30 rr. XX st.) (Selected by the time (Cultural historians of Volyn from 20–30 years of the twentieth century))', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*, Vyp. II, Luc'k, s.62.

9. Zin'ko, D., 2012. 'Vihy istorii' muzejnoi' spravy na Volyni ta osnovni zasady vidkryttja Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (1917–1939 rr.) (The milestones of the history of the museum in Volyn and the main principles of the opening of the Volyn Museum of Local History (1917–1939))', *Volyns'kyj muzejnyj visnyk: Muzei' u doslidzhenni ta zberezhenni pam'jatok kul'turnoi' spadshhyny zahidnoukrai'ns'kyh etnichnyh zemel'*. Vyp.4; uklad.: A. Syljuk, Je. Koval'chuk, Luc'k, s.167–170.

10. Zin'ko, D., 2015. 'Kul'turno–istorychni peredumovy ta etapy stanovlennja Volyns'kogo muzeju u m. Luc'ku (Cultural–historical background and stages of formation of the Volyn Museum in Lutsk)', *Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»*, Vyp.24. Serija: Istorychni nauky, s.49–53.

11. Kind–Vojtjuk, N., 2009. 'Muzejna polityka Drugoi' Rechi Pospolyto'i' u Volyns'komu vojevodstvi u 1920–h – 1930–h rokah (Museum policy of the Second Commonwealth of Poland in the Volhynian Voivodeship in the 1920s–1930s)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*: Materialy 4 vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii', prysvjacheno'i' 80–richchju Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju ta 60–richchju Kolodjzhens'kogo literaturno–memorial'nogo muzeju Lesi Ukrainky, 19–30 travnja, Vyp.4, 2009, Luc'k, s.17–21.

12. Koval'chuk, Je., 2004. 'Naukovi ekspedicii' Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (1929–2003 rr.) (Scientific expeditions of the Volyn Museum of Local Lore (1929–2003))', *Volyns'kyj muzej: istorija i suchasnist'*, Vyp.3, Materialy III vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii', 18–19 travnja, 2004, Luc'k, s.149–152.

13. Koval'chuk, Je., 2009. 'Fond sakral'nogo mystectva u Volyns'komu krajeznavchomu muzei': etapy formuvannja (1929–2009 roky) (Foundation of sacred art in the Volyn Museum of Local Lore: stages of formation (1929–2009))', *Praci Centru pam'jatkoznavstva*, Vyp.16, s.118–130.

14. Koval'chuk, Je., 2014. 'Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej. Do istorii' muzejnoi' ekspozycji' (Volyn Local History Museum. To

the history of the museum exposition)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*, Vyp.5. Materialy V vseukrai'ns'koi' naukovo'i' istoriko–krajeznavchoi' konferencii', prysvjacheno'i' 23–j richnyci Nezalezhnosti Ukrainy ta 85–j richnyci stvorennja Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju, 16 travnja, 2014, uklad. A. Syljuk, Luc'k, s.250–255.

15. Koval'chuk, Je., 2014. 'Pol's'kyj period istorii' Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (1929–1939 roky) (Polish period of the history of the Volyn Regional Museum (1929–1939))', *Praci Centru pam'jatkoznavstva*, Vyp.25, Kyi'v, s.108–118.

16. Man'kov's'ka, R., 2016. 'Muzei' Ukrainy u suspil'no–istorychnyh vyklykah XX – pochatu XXI stolit' (Museums of Ukraine in the socio–historical challenges of the 20th – early 21st centuries)', L'viv: «Prostir–M», 408 s.

17. Miroshnychenko–Gusak, L., 2005. 'Kolekcija pysanok Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (Collection of Easter eggs of the Volyn Museum of Local Lore)', *Mynule i suchasne Volyni j Polissja: narodne mystectvo i duhovnist'*, Vyp.15. Materialy Drugoi' Volyns'koi' oblasnoi' naukovopraktychnoi' konferencii', 12–13 travnja, 2005, Luc'k, s.55–56.

18. Miroshnychenko–Gusak, L., 2006. 'Inventarna knyha Volyns'kogo muzeju u Luc'ku jak dzherelo do vyvchennja pysankarstva na Volyni (Inventory book of the Volyn Museum in Lutsk as a source for the study of Easter eggs in Volyn)', *Naukovi zapysky Rivnens'kogo oblasnogo krajeznavchogo muzeju*, Vyp. XIV, Materialy naukovoi' konferencii', prysvjacheno'i' 120–richchju muzejnoi' spravy na Rivnensshyni, Rivne, s.242–243.

19. Oliper, S., 2014. 'Doslidnyk istorii' ta etnologii' Pravoberezhnoi' i Zahidnoi' Ukrainy Oleksandr Prusevych (Oleksandr Prusevich, Researcher of History and Ethnology of the Right Bank and Western Ukraine)', *Pytannja istorii' Ukrainy*, T.17, s.204–207.

20. Oshurkevych, O., 1993. 'Etnografija Volyns'kogo muzeju u Luc'ku (1929–1939 rr.) (Ethnography of the Volyn Museum in Lutsk (1929–1939))', *Tezy naukovoi' konferencii' do 100–richchja Volyns'kogo jeparhial'nogo dav'noshovyshha*, 18–20 travnja, 1993, Zhytomyr, s.41–42.

21. Oshurkevych, O., 1997. 'Z istorii' Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju (From the history of the Volyn Museum of Local Lore)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*, Tezy ta materialy I naukovopraktychnoi' konferencii', prysvjacheno'i' 65–richchju Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju ta 45–richchju Kolodjzhens'kogo literaturno–memorial'nogo muzeju Lesi Ukrainky, 16–17 chervnja, 1994, Luc'k: «Iniciab», s.5–7.

22. Oshurkevych, O., 1997. 'Oleksandr Prusevych – muzeolog, doslidnyk narodnogo mystectva na Volyni (Alexander Prusevich is a musicologist, researcher of folk art in Volyn)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*. Tezy ta materialy I naukovopraktychnoi' konferencii', prysvjacheno'i' 65–richchju Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju ta 45–richchju Kolodjzhens'kogo literaturno–memorial'nogo muzeju Lesi Ukrainky, 16–17 chervnja, 1994, Luc'k: «Iniciab», s.8–9.

23. Pushkar, N. ta Nestoruk, I., 2014. 'P'jat' etapiv muzejnoi' istorii': kolekcii, hranyteli, budynky (Five stages of museum history: collections, custodians, houses)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*, Vyp.5, Materialy V vseukrai'ns'koi' naukovo'i' istoriko–krajeznavchoi' konferencii', prysvjacheno'i' 23–j richnyci Nezalezhnosti Ukrainy ta 85–j richnyci stvorennja Volyns'kogo krajeznavchogo muzeju, 16 travnja, 2014, uklad. A. Syljuk, Luc'k, s.168–185.

24. Syljuk, A., 1999. 'Volyns'kyj krajeznavchyyj muzej: storinky istorii' formuvannja kolekcii' (Volyn Regional Museum: pages of the history of the formation of the collection)', *Volyns'kyj muzej. Istorija i suchasnist'*, Vyp. II, Luc'k, s.6–10.

25. Skrypnyk, G., 1989. 'Etnografichni muzei' Ukrainy. Stanovlennja i rozvytok (Ethnographic Museums of Ukraine. Formation and development): AN URSR, Instytut mystectvoznavstva, fol'kloru ta etnografii' im. M. T. Ryl's'kogo, Kyi'v: «Nauk. dumka», 304 s.

26. Tarnavs'kyj, R., 2014. 'Etnologichnyj instytut L'vivs'kogo universytetu: formuvannja kolektyvu ta naprjamiv dijal'nosti (1924–1939) (Ethnological Institute of Lviv University: formation of the collective and directions of activity (1924–1939))', *Visnyk L'vivs'kogo universytetu*, Serija istorychna, Vyp.50, L'viv, s.158–179.

27. Tarnavs'kyj, R., 2016. 'Doktoranty z etnografii' ta etnologii' u L'vivs'komu universyteti (1930–ti roky) (Doctor of Ethnology and Ethnology at Lviv University (1930s))', *Visnyk Mariupol's'kogo derzhavnogo universytetu*, Serija: Istorija. Politykologija, Vyp.17, s.99–106.

28. 1929. 'Muzeum Wołyńskie', *Ziemia Wołyńska*, №27(57), Łuck s.6–7.

29. 1938. 'Sprawozdanie z działalności Wołyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za lata 1935–1937', Łuck, 53 s.